

Прогноз фітосанітарного стану та рекомендації щодо захисту основних сільськогосподарських рослин у господарствах Херсонської області в жовтні 2025 року

У господарствах Херсонської області у жовтні триватиме посів озимих зернових культур. В зв'язку з чим необхідно обов'язково проводити протруєння насіннєвого матеріалу. При виборі протруйника слід враховувати спектр його фунгіцидної та інсектицидної активності, видового складу збудників хвороб, який визначається за результатами фітоекспертизи насіння. Протрують лише кондиційне насіння, завчасно або безпосередньо перед сівбою.

Враховуючи умови, які складаються на даний час для проведення сівби озимих культур, необхідно дотримуватись основних технологічних вимог: приділяти увагу сортовому складу, попередникам, рівню мінеральних живлень, дотримуватись строків сівби, норм висіву, глибині загортання насіння і т. п.

Цей прогноз розвитку та поширення шкідливих організмів у посівах озимих ріпаку та пшениці більше розрахований на ті господарства, які вже отримали сходи.

Озимі зернові культури.

За теплої зяжної осені в разі достатнього зволоження повітря ймовірний розвиток хвороб озимини. В разі прояву **борошнистої роси, бурої листкової іржі** за інтенсивності ураження 1%, **септоріозу** листя – 5% проводять обприскування посівів системними фунгіцидами відповідно до «Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні», при досягненні критичного порогового рівня ураження однією з основних хвороб.

Тривала посушлива погода жовтня сприятиме подальшому розвитку шкідників, зокрема **попелиць, цикадок, злакових мух**. Шкідлива дія попелиць зумовлена висмоктуванням поживних речовин з рослин, що пригнічує їх ріст і розвиток, а також токсичною дією слини, яка вводиться комахою в рослини під час харчування. А головне, попелиці – переносники вірусних хвороб типу мозаїк та карликовості з хворих рослин, переважно бур'янів, на культурні посіви. Характерна ознака пошкоджень цикадками – жовто – фіолетове забарвлення листків сходів озимини, пригнічення розвитку рослин. Цикадки – переносники вірусних хвороб рослин типу мозаїки. У фази від сходів до кущіння озимих найнебезпечніші злакові мухи, значна частина пошкоджених ними рослин відмирає. У рослин, які вижили знижується зимостійкість.

У III декаді вересня на ранніх сходях падалиці озимої пшениці відродилися личинки **хлібного туруна (жуужелиці)**. В жовтні, з появою сходів, личинки хлібного туруна продовжуватимуть живлення та нанесення шкоди посівам озимих зернових культур, особливо на площах по стерньовим попередникам. Тривалість пошкодження рослин озимих культур восени залежатиме від вологості ґрунту. За посухи личинки будуть житися 15 – 25

днів, за вологої осені до 100 днів. Живлення личинок припиняється за зниження температури до мінусової. Пошкоджені личинками хлібної жужелиці листки пшениці мають «змочалений вигляд». Економічний поріг шкодочинності (ЕПШ) хлібного туруна у посівах озимини складає 1-2 лич. 1 кв. м. у фазу сходи – 3-й листок.

Також, у посівах зернових культур осередково шкодитимуть гусениці підгризаючих совок (озима). Скрізь характер і розмір пошкодження ґрунтовими шкідниками залежатиме від їх віку та фази розвитку культури. Відчутної шкоди фітофаги завдаватимуть пізнім, недружнім сходам культури, які не мають сформованого вузла кушення. Пошкодження найчастіше починається з країв поля і поширюється на ньому плямами, які надалі утворюють суцільні «пліщини», подекуди великих розмірів. Загроза з боку цієї групи шкідників зростатиме за відсутності передпосівної культивування на площах ранніх строків сівби озимих.

При виявленні порогової чисельності шкідників: цикадки (50 – 150 особин на 1 м²), злакові попелиці (5 – 10 особин на рослину), злакові мухи (30 – 50 на 100 помахів сачком) доцільним є проведення суцільних, або локальних обробок одним із інсектицидів на основі діючих речовин: тіаметоксам, диметоат, імідаклоприд, альфа – циперметрин, лямбда - цигалотрин, лямбда – цигалотрин+ тіаметоксам, інші дозволені. В осередках високої чисельності підгризаючих совок (понад 2 – 3 гусениці на 1 м²), хлібного туруна (2 – 3 личинки на 1 м²) посіви обприскують локально або всуціль препаратами на основі діючих речовин та їх сумішей: альфа – циперметрин, лямбда – цигалотрин + тіаметоксам, хлорпіріфос + циперметрин, та іншими дозволеними відповідно до Державного реєстру.

Озимий ріпак.

Біологічна основа майбутнього врожаю озимого ріпаку закладається з осені. За тривалої теплої погоди восени осередково можуть бути небезпечними гусениці ***підгризаючих та листогризучих совок*** (озимої, совки-гамми, капустиної, бавовникової), ***біланів***, несправжні гусениці ***ріпакового пильщика та листоїд***, які передусім пошкоджуватимуть сім'ядолі та листову поверхню, чим знесилюють рослини, що за сухої та жаркої погоди може фатально на них подіяти. Від ріпакового пильщика і листоїда (2-3 екз. на кв.м), капустяних біланів і совок (2 гусениці на кв.м), хрестоцвітих клопів й інших, рослини ріпаку захищають контактними препаратами з діючою речовиною лямбда-цигалотрин, 50 г/га + імідаклоприд, 150 г/л, або альфа-циперметрин, 125 г/л + імідаклоприд, 100 г/л + клотіанідин, 50 г/л, що забезпечить тривалий надійний захист посівів озимого ріпаку. Також дозволено використовувати препарати з діючими речовинами: дельтаметрин, лямбда – цигалотрин, хлорпіріфос + циперметрин, альфа –циперметрин, зета – циперметрин, тау- флювалінат, диметоат, імідаклоприд.

Під час осінньої вегетації ріпаку край необхідно забезпечити чистоту посівів та усунути конкуренцію за елементи живлення й вологу з боку бур'янів. Найчастіше попередником для озимого ріпаку є озима пшениця,

тому після появи сходів культури спостерігатиметься розвиток падалиці (озимої пшениці), що, своєю чергою, буде призводити до сильного пригнічення рослин ріпаку. Саме тому в такий важливий момент особливу увагу слід приділити контролю цієї падалиці в посівах ріпаку. За її появи необхідно обробити посіви гербіцидом з діючою речовиною хізалопф-П-етил, 125 г/л нормою 1,0 л/га. Найкраще та найефективніше проводити обробку, коли рослини падалиці пшениці матимуть 2–4 листки. Важливо не допускати, щоб падалиця пшениці переросла і ввійшла у фазу кущення, адже це спровокує пригнічення озимого ріпаку та потребуватиме збільшення норми витрати препарату.

Осіньне поле ріпаку, насамперед за теплої вологої погоди, потерпатиме від хвороб, зокрема **альтернаріозу, пероноспорозу, фомозу, бактеріозу**. За порушення сівозміни, внесення надмірних доз азотних добрив та частих дощів ймовірний прояв **гнилей**.

Впродовж жовтня-листопаду всередині коренів, біля кореневої шийки з утворенням порожнин з наступним побурінням серцевини може розвиватися **бактеріоз коренів**. Ззовні на рослинах восени ознаки хвороби виявити дуже важко. Діагностувати її можна лише при поздовжньому розрізі кореня. Більшість таких коренів до весни ослизнюється і розмочалюється, що спричиняє в свою чергу загибель рослин. Поширенню збудників хвороби сприяють комахи (ріпаковий пильщик).

Доцільність проведення хімічного захисту посівів озимого ріпаку восени проти хвороб, терміни обробки культури зазвичай пов'язують із фенологічними фазами розвитку рослин, найбільш сприятливими для зараження їх збудниками. Препарати добирають з урахуванням видового складу збудників хвороб.

За ранніх строків сівби, коли виникає небезпека переростання рослин і пов'язане з цим зниження їхньої зимостійкості, надають перевагу фунгіцидам на основі діючих речовин, що мають ретардантні властивості (метконазол; тебуконазол та його суміші з іншими діючими речовинами, суміші дифеноконазолу і паклобутразолу; протіоконазолу і флуопіраму. Ці препарати не лише ефективно стримують поширення і розвиток альтернаріозу, фомозу, пероноспорозу та інших хвороб на рослинах, але й інгібують ріст листків і підвищують стійкість рослин до екстремальних погодних умов. Їх передусім використовують на посівах ранніх строків сівби озимого ріпаку, загущених посівах, наявності в посівах падалиці, за умов внесення надлишкових доз азотних добрив, коли виникає небезпека переростання рослин і зниження їх зимостійкості.

Серйозну проблему полю озимого ріпаку можуть створювати мишоподібні гризуни, які будуть масово розмножуватися у жовтні — листопаді та харчуючись соковитими рослинами культури можуть знищити галявини посівів у місцях розмноження колоній. Захищають озимий ріпак за наявності 3-5 жилих колоній гризунів на гектарі дозволеними до використання в Україні родентицидами.

Метою захисту озимого ріпаку восени має бути обмеження кількості шкідливих організмів до економічно та господарсько невідчутних рівнів. Хімічні обробки треба проводити відповідно до економічних порогів шкодочинності, суворо дотримуючись техніки безпеки.

Мишоподібні гризуни.

В умовах затяжної осені може загостритися проблема **мишоподібних гризунів**, здебільшого **полівок** та **мишей**, надпорогова чисельність яких відмічається на стерні, неорних землях. Піку розмноження мишоподібних гризунів слід очікувати у жовтні-листопаді. Вони охоче поїдають всі зернові культури і ріпак від появи сходів до повного досягання врожаю.

Тому обов'язково необхідно проводити обстеження полів озимих культур на виявлення гризунів восени перед настанням стійких похолодань, а надалі додатково за потреби. Найпоширеніший метод обліку колоній – маршрутний. По маршруту в 1 км (1200 чоловічих або 1400 жіночих кроків) по діагоналі поля підраховують кількість колоній у 5-ти метровій смузі. На одному полі кількість колоній завжди складає ціле число.

Заходи з обмеження чисельності гризунів: Заходи з контролю щільності популяцій мишоподібних гризунів поділяють на профілактичні й винищувальні. Найважливішими профілактичними заходами є агротехнічні: дотримання сівозміни, боротьба з бур'янами на полях і в місцях резервацій гризунів (у лісосмугах та на узбіччях доріг), своєчасне й без втрат збирання врожаю, своєчасна та якісна оранка. Усе це позбавляє гризунів кормової бази і надійного сховища.

Особливу увагу слід приділити майбутнім посівам озимої пшениці, не допускаючи заселення їх полівками з осені. Для цього перед сівбою озимини треба знищувати гризунів на попереднику й на прилеглих угіддях. Якщо ж на одному гектарі посівів озимих зернових, озимого ріпаку, багаторічних трав щільність мишоподібних гризунів досягає 3–5 і більше колоній, то треба вжити винищувальних заходів, застосовуючи головним чином хімічні та біологічні засоби (родентициди), дозволені до використання згідно з «Державним реєстром пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Головне управління Держпродспоживслужби в Херсонській області **наголошує**, всі роботи по обмеженню чисельності шкідливих організмів необхідно проводити при перевищенні економічного порогу шкодочинності (ЕПШ), суворо дотримуючись санітарних правил, регламентів застосування препаратів, правил і заходів з охорони праці та використовувати препарати лише відповідно до «Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні».

Також, наголошуємо, що до роботи з пестицидами і агрохімікатами допускаються лише ті особи, які пройшли навчання з питань безпечного поводження з пестицидами та мають **посвідчення** про право роботи з пестицидами.

Пам'ятаймо! Під час проведення польових робіт в умовах воєнного стану, необхідно дотримуватися правил безпечного поводження умов праці.

Фітосанітарний стан озимих культур восени поточного року визначатиметься рівнем дотримання організаційно – господарських прийомів, а також значною мірою залежатиме від агрокліматичних умов вегетації. Систематичні обстеження і своєчасне поєднання організаційно – господарських, агротехнічних та хімічних заходів запобігатимуть ускладненням фітосанітарного стану, сприятимуть успішній перезимівлі і формуванню потенціалу продуктивності озимих культур.

